

Arklio viduriuose: kaitra, tamsa, prakaitas, baimė. Jie susigrūdę, susispaudę kaip alyvuogės ąsotyje. Jam šlykštu taip liestis su kitais kūnais. Visada taip buvo. Net švarių, kvapnių žmonių prisilietimas jį verčia vemti, – o šitie vyrai dvokia. Gal būtų geriau, jeigu jie nekrutėtų, bet kur ten. Kiekvienas muistosi, mėgina pečiais pasidaryti truputį daugiau erdvės, visi susiraizgę ir knibžda kaip kirminai arkliašūdyje.

Kirminai.

Nuo to žodžio jis ima skrieti spirale žemyn: vis gilyn, gilyn į praeitį, iki pat senelio namų. Būdamas vaikas – o *kai kas* tokiu jį laiko ir dabar – jis kasryt traukdavo į arklides, tekinas takeliu tarp aukštų gyvatvorių, alsuodamas troškiu oru, kiekviena nuoga šakelė žvilgėdavo rausvoje šviesoje. Už posūkio išvysdavo vargšą senuką Rufą, stovintį prie pirmojo aptvaro vartų, tiksliau, pasirėmusį į juos. Ant Rufo jis išmoko jodinėti; išmoko beveik visi, nes Rufas buvo tiesiog išskirtinai ramus žirgas. Visi juokaudavo, kad jei pradedi kristi, jis ištiesia kanopą ir užsistumia tave atgal. Visi prisiminimai apie jojimo pamokas būdavo malonūs, todėl jis smagiai pakasydavo Rufą visur, kur šis negalėdavo pasiekti pats, o tada alsuodavo į jo šnerves, alsavimas sumiždavo ir pasigirdavo šiltas šnopavimas. Saugumo garsas.

Dieve, kaip jis mylėjo tą žirgą – labiau negu motiną, net labiau negu žindyvę, kurią iš jo vis tiek atėmė, vos sulaukus septynerių. Rufas. Net pats vardas užmezgė ryšį: Rufas, Piras. Abu vardai reiškia „raudonas“ – tokie jie ir buvo, abudu įspūdingi raudonplaukiai, nors, tiesa, Rufo atspalvis buvo greičiau kaštoninis negu bėras. Kai buvo jaunas, kailis žvilgėdavo kaip pirmieji rudens kaštonai, bet, žinoma, dabar buvo vyresnis. Ir ligotas. Dar praėjusią žiemą arklininkas pasakė: „Šitas atrodo sulysęs.“ Ir nuo tada kas mėnesį jis ėmė netekti svorio; atsikišo klubų kaulai, paaštrėjo pečių kampai – jis pasidarė it skeletas. Mėsos ant kaulų neprisidėjo net sodri vasaros žolė. Vieną dieną, matydamas arklininką, kasantį palaidų išmatų krūvą, Piras paklausė:

– Kas jam?

– Kirminai, – atsakė anas. – Vargšas jų pilnas.

Kirminai.

Ir tas vienas žodis sugrąžina jį į pragarą.

Iš pradžių jiems leista pasišviesti balanomis, nors griežtai įspėjus, kad jas būtinais reikės užgesinti vos arkliui pajudėjus. Trapios mirgančios liepsnelės, bet be jų tamsos ir baimės uždanga būtų juos uždusinusi. O taip, baimės. Jei galėtų, ją neigtų, bet aiškiai junta, burna sausa, kėsinausi paleisti vidurius. Mėgina melstis, bet joks dievas negirdi, todėl užsimerkia ir galvoja: „Tève.“ Žodis nerangus, tarsi naujas kardas, pirštams dar neįpratus prie rankenos. Ar

jis kada nors matė savo tėvą? Jei ir taip, tuomet buvo kūdikis, per mažas prisiminti svarbiausią susitikimą gyvenime. Pamėgina verčiau galvoti „Achilai“ – ir taip net lengviau, patogiau kreiptis vardu, kuriuo gali kreiptis bet kuris kariaunos vyras.

Žvelgia į vyrų gretą priešais, kiekvienas veidas apšviestas iš apačios, akyse šoka liepsnelės. Šie vyrai kovėsi šalia jo tėvo. Štai Odisėjas: tamsus, liesas, panašus į žebenkštį, viso šio reikalo sumanytojas. Jis sugalvojo arklį, prižiūrėjo jo statybas, pagavo ir kankino trojėnų prinčą, kad išgautų miesto gynybos paslaptis, – o galiausiai sukūrė pasaką, neva turinčią padėti jiems įsigauti pro vartus. Jei tai nepavyks, per vieną naktį žus visi svarbiausi graikų kariaunos kariai. Kaip prisiimti šitokią atsakomybę? Tačiau Odisėjas visai neatrodo susirūpinęs. Piras netyčia pagauna jo žvilgsnį, ir Odisėjas šypteli. O taip, šypsosi, atrodo draugiškas, bet ką galvoja iš tiesų? Ar gailisi, kad šalia nėra Achilo vietoje to niekam tikusio mažvaikio jo sūnaus? Na, jei taip, jis teisus, čia turėtų būti Achilas. *Jis* nebijotų.

Toliau gretoje jis mato šalia sėdinčius Alkimą ir Automedontą: buvusius Achilo svarbiausius parankinius, dabar jo. Tik yra ne visai taip. *Jie* viskam vadovauja, nuo pat tos akimirkos, kai jis atvyko: ramsto nepatyrusį karvedį, glaisto jo klaidas, visada stengiasi, kad prieš vyrus jis pasirodytų gerai. Na, šiandien, tiksliau, šiąnakt, viskas bus kitaip. Po šios nakties jis pažvelgs į akis šalia Achilo kovojusiems vyrams ir jose regės vien pagarbą, pagarbą už tai, ko pasiekė Trojoje. Oi, žinoma, nesipuikuos tuo, tikriausiai nė neužsimins. Ne, nes ir nereikės, visi patys žinos; visada žino. Jis mato, kaip vyrai kartais žvelgia į jį abejodami. Na, po šios nakties nebe... Šiąnakt jis...

O dieve, kaip norisi šikt. Jis atsitiesia, stengiasi nekreipti dėmesio į varstomus vidurius. Kai sulipo į arklį, visi juokavo apie tai, kur pastatyti išviečių kibirus.

– Šiknon, – atsakė Odisėjas. – Kur daugiau?

Visi pratrūko kvatoti iš tų, kurie sėdėjo gale. Kol kas niekas kibirais nepasinaudojo, ir jis beviltiškai stengiasi nebūti pirmas. Visi susiims už nosies ir mojuos ore. Taip nesąžininga, taip *nesąžininga*. Turėtų mąstyti vien apie reikšmingus dalykus, šiąnakt šlovės spindesyje pasibaigiantį karą – *jo* šlovės. Tam jis treniravosi tiek metų – nuo tada, kai tik įstengė pakelti kardą. Ir dar prieš tai, būdamas penkerių, šešerių, kaudavosi nusmailintais pagaliais, visą laiką kaudavosi, trunkydavo kumštukais žindyvę, kai ši mėgindavo jį nuraminti. O dabar visa tai vyksta, pagaliau vyksta iš tikrųjų, o jis tik galvoja: „O jeigu apsišiksiu?“

Atrodo, spazmas truputį numalšo. Gal viskas bus gerai.

Lauke labai tylu. Kelias dienas buvo girdėti kraunami laivai, dainuojantys vyrai, mušami būgnai, gaudžiantys brūkkliai, giedantys žyniai – viskas kuo garsiau, nes tai turėjo girdėti trojėnai. Jie turi patikėti, kad graikai tikrai išplaukia. Trobose neturi likti nieko, nes visų pirma jie pasiūs žvalgybos būrius į paplūdimį patikrinti, ar stovykla tikrai palikta. Nepakanka iškraustyti vyrus ir ginklus. Moterys, žirgai, baldai, galvijai – visa turi būti perkelta.

Dabar arklio viduje pamažu didėja nerimas. Tokia tylą jiems nepatinka: atrodo, kad juos visi paliko. Apsisukęs ant suolo, Piras dirsteli pro plyšį tarp lentų, bet nė velnio nematyti.

– Kokie čia šūdai dedasi? – klausia kažkas.

– Nesijaudinkit, – sako Odisėjas. – Jie grįš.

Ir tikrai, vos po kelių minučių pasigirsta paplūdimiu artėjantys žingsniai, o tada šūksnis:

– Kaip jūs ten laikotės?

Visi sugrumpa atsakydami. Tuomet, regis, po kelių valandų, nors tikriausiai po kelių minučių, arklys pajuda pirmyn. Odisėjas tuojau iškelia ranką, ir po vieną užgęsta žiburėliai.

Piras užsimerkia ir įsivaizduoja įtemptas prakaituotas vyrų nugaras, sulinkusias, velkant šitą pabaisą išvažinėta žeme į Troją. Jiems padeda rąsteliai, bet vis tiek ilgai trunka – žemė duobėta ir randuota po dešimties ilgų karo metų. Kad jau netoli, supranta, kai žyniai užgieda garbės giesmę Atėnei, miestų saugotojai. Miestų saugotojai? Čia kas, juokai? Eina šikt, verčiau tegu *šito* miesto ji nesaugo. Pagaliau nustoja linguoti, ir vyrai arklio pilve susižvalgo, blausioje šviesoje veidai – vien blyškios dėmės. Jau? Jie čia? Dar viena giesmė Atėnei, o tada, pabaigoje trisys sušukus deivės garbei, arklį prie Trojos vartų atvilkę vyrai pasišalina.

Jų balsai, vis dar giedantys giesmes ir maldas, nutyla. kažkas kužda:

– Kas dabar bus?

O Odisėjas sako:

– Lauksim.

Skiesto vyno pilnas ožkos odos vynmaišis eina iš rankų į rankas, nors jie drįsta vos suvilgyti lūpas. Kibirai jau dviem trečdaliais pilni, o kaip sako Odisėjas, medinis arklys, pradėjęs myžti, gali pasirodyti įtartinas. Čia karšta, dvokia šviežiai nukirstų pušų rąstų sakais – ir prasidėjo kažkas labai keista, nes jis jaučia sakų skonį ir užuodžia kaitrą. Šnervės atrodo išplikytos iš vidaus. Ir kankinasi ne jis vienas. Machaonui žliaugia prakaitas – jis nešiojasi daug didesnę svorį negu jaunesni vyrai, šie liekni it sulaukėję šunys, turbūt ir dabar uostinėjantys aplink tuščių trobų duris ir nesuprantantys, kur dingę žmonės. Piras mėgina įsivaizduoti apleistą stovyklą: menę, į kurią pirmąsyk įžengė dešimt dienų po tėvo žūties, kaip atsisėdo į Achilo krėslą, pasidėjo rankas ant išdrožtų pumų galvų, įkišo pirštus į iššieptus jų nasrus, tikriausiai kas vakarą taip darydavo Achilas, – ir visą laiką jautėsi apsimetėlis, mažylis, kuriam leista ilgai neiti miegoti. Jei pažvelgtų žemyn, kojos karotų per pėdą nuo grindų.

Rytoj rytą jis gali būti žuvęs, bet apie tai galvoti nėra prasmės: žmogui skirta diena ateis tada, kai ateis, ir niekaip nenustumsi tos akimirkos. Jis žvalgosi į šalis, kiekvieniame veide mato atspindinčią savo įtampą. Net Odisėjas ėmė kramtyti nykščio nagą. Dabar trojėnai tikriausiai jau žino, kad laivai išplaukė, kad graikų stovykla tikrai apleista, bet galbūt tuo netiki? Priamas valdo Troją jau penkiasdešimt metų; toks senas lapinas lengvai nesileis apkvailinamas tokios gudrybės. Arklys – spąstai, nuostabūs spąstai: „Taip, bet kas jame?“

Odisėjas pakelia galvą ir įsiklauso, o po sekundės išgirsta visi: murma trojėnų balsai, smalsūs, neramūs. Kas čia? Kodėl jis čia? Ar graikai tikrai pasidavė ir iškeliavo namo, palikę šią nepaprastą dovaną?

– Nepaprastai netikusią, – sako kažkas.

– Kaip gali sakyti, kad netikusią, jeigu nežinai, kam ji skirta?

– Gal ir nežinome, kam skirta, bet vieną dalyką žinome: šikniais graikais negalima pasitikėti.

Pritariamai riaumoja.

– Apskritai, iš kur žinoti, kad jis tuščias? Kaip įsitikinti, kad viduje nieko nėra?

Balsai kupini įtarumo, beveik panikos.

– Padekim jį.

– Aha, pirmyn, sudeginkim tą šūdą. Greitai paaiškės, jeigu viduje kas nors yra.

Mintis visiems patraukli; netrukus jie ima skanduoti:

– Su-de-gin-ti! Su-de-gin-ti! Su-de-gin-ti!

Piras apsidairo ir visuose veiduose regi baimę; ne, ne šiaip sau baimę – siaubą. Šitie vyrai narsūs, graikų kariaunos žiedas, bet kiekvienas, kuris sakys, kad nebijo ugnies, arba meluos, arba bus kvailys.

SUDEGINTI! SUDEGINTI! SUDEGINTI!

Vyrų prigrūsta medinė dėžė užsilepsnos lyg kiaulės taukais išteptas laidotuvių laužas. O ką darys trojėnai, išgirdę klyksmus? Bėgs atnešti vandens kibirų? Kokio dar velnio; stovės aplink ir juoksis. Grįžusi kariauna ras vien apanglėjusį medį ir sudegusius vyrų kūnus iškeltais kumščiais, karingos laikysenos, kaip būna žuvusiems ugnyje. O viršuje, ant sienų, lauks trojėnai. Jis ne bails, tikrai ne, į šitą sušiktą arklį įlipo pasirengęs mirti, bet eina šikt, kaip nesinori žūti tarsi paršui ant iešmo. Verčiau išlįsti dabar ir *kautis*...

Jis beveik pašoka ant kojų, bet tarp dviejų priešais sėdinčių vyrų galvų išlenda ieties smaigalys. Jų veidai sustingę iš šoko. Akimirksniu visi ima slinkti gilyn į pilvą, kuo toliau nuo šonų. Lauke visu balsu klykia moteris:

– Tai spąstai, negi nematot, kad spąstai?

O tada kitas balsas, vyro, senas, bet nesilpnas, labai autoritetingas. Priamo, ne kieno kito.

– Kasandra, – sako jis, – keliauk sau namo, keliauk namo.

Arklio viduje vyrai pradeda kaltinamais žvilgsniais varstyti visa tai suplanavusį Odisėją, bet jis tik gūžteli pečiais ir skėsteli rankomis.

Vėl pasigirsta šūksniai. Sargybiniai rado kažką, susigūžusį prie vartų, ir dabar jis velkamas priešais Priamą ir klupdomas. O tuomet, pagaliau, pagaliau, Sinonas prabyla, iš pradžių drebančiu balsu, bet, įsibėgėjęs pasakoti, vis tvirčiau. Piras dirsteli į Odisėją ir mato, kad jo lūpos kruta, Sinonui tariant žodžius. Tris savaites jį mokė, abu valandų valandas žingsniuodavo po areną ir kartodavosi pasakojimą, mėgindami numatyti visus klausimus, kokius tik trojėnai galėtų užduoti.

Kiekviena smulkmena tokia įtikinama, kokia tik gali būti: kaip graikai nusprendė, kad dievai juos apleido, – o ypač Atėnė, nes jie baisiai ją įžeidė. Arklys – auka, jis turi tuojau pat būti nugabentas į jos šventyklą. Bet ne tos smulkmenos svarbiausios. Viskas iš tikrųjų priklauso nuo to, kaip gerai Odisėjas perprato Priamo būdą. Būdamas mažas, neturėdamas nė septynerių, Priamas per karą pakliuvo į nelaisvę, už jį buvo paprašyta išpirkos. Vienas, be draugų, priverstas gyventi svečiame krašte, jis ieškojo paguodos pas dievus, o ypač pas svetingumo

globėją Dzeusą, reikalaujantį gerumo svetimšaliams. Priamo valdoma Troja visada mielai priglausdavo tuos, prieš kuriuos atsigrėždavo jų pačių kraštiečiai. Odisėjo pasakojimas apskaičiuotas taip, kad būtų patrauklus Priamui, kiekviena smulkmena sumanyta jo tikėjimui išnaudoti ir paversti jį silpnybe. O jei planas nepavyks, Sinonas tikrai nebus kaltas, nes stengiasi iš visų jėgų, gaili nelaimėlio rauda kyla iki pat dangaus.

– Maldauju, – kartoja jis. – Maldauju, pasigailėkit, nedrįstu grįžti namo, jei grįšiu, mane nužudys.

– Paleiskit jį, – sako Priamas. O tuomet tikriausiai kreipiasi tiesiai į Sinoną: – Sveikas atvykęs į Troją.

Netrukus barkšteli arkliui ant kaklo metamos virvės, ir jis pajuda. Vos už kelių jardų sudrebėjęs sustoja, kelias kankinamas minutes nejuda, tada vėl trūkteli pirmyn. Piras dairosi pro lentų plyšį – akių vokus netikėtai vėsina nakties oras, – bet mato vien akmens sieną. Nors to pakanka, kad suprastų, jog važiuoja pro Skajos vartus į Troją. Jie susižvalgo išpūtę akis. Tyli. Lauke trojėnai – vyrai, moterys ir vaikai – gieda giesmes, šlovindami Atėnę, miestų saugotoją, ir velka arklį pro vartus. Susijaudinę čiauska berniukai, „padedantys“ tėvams tempti už virvių.

Tuo metu Pirui darosi kažkas keista. Gal tiesiog nuo troškulio ar karščio, dabar kamuojančio dar labiau, bet jis tarsi ima regėti arklį iš lauko. Mato jo galvą rūmų ir šventyklų stogų aukštyje, lėtai velkamą gatvėmis. Keistas jausmas: būti įkalintam tamsoje, tačiau ir regėti plačias gatves, atviras aikštes, susijaudinusių trojėnų minią, zujančią aplink arklio kanopas. Nuo jų net žemė pajuodusi. Jie tarsi skruzdėlės, radusios vabzdžio lėliukę, tokią didelę, kad galės kelias savaites išmaitinti jaunikius, ir pergalingai velkančios ją į skruzdėlyną, nesuprasdamos, jog kai kieta žvilganti lėliukė atsivers, visoms joms užleis mirtį.

Pagaliau nustoja linguoti ir supti. Dabar jau visiems arklio viduje bloga. Vėl maldos, vėl giesmės: trojėnai spiečiasi Atėnės šventykloje ir dėkoja deivei už pergalę. O tuomet prasideda puota, dainos, šokiai, gėrimai, dar daugiau gėrimų. Graikų kariai klausosi ir laukia. Piras mėgina kaip nors ištiesti kojas: nuo skysčių trūkumo ir per ilgo sėdėjimo vienoje nepatogioje padėtyje dešinę blauzdą traukia mėšlungis. Dabar tamsa sodresnė, pro plyšius arklio šonuose neįspįsta mėnesiena – antpuoliui pasirinkta naktis be mėnulio. Retsykiais pro šalį svirduliuoja pulkas girtų pramogautojų, liepsnojančios jų deglai viduje laukiančių vyrų veidus nudažo tigro dryžiais. Šviesos spindi ant šalmų, šarvų ir išsitrauktų kardų ašmenų. Bet jie vis dar laukia. Kažkur toli tamsoje juodi smailianosiai laivai aria baltas vagas banguotoje pilkoje jūroje – grįžta graikų flotilė. Jis įsivaizduoja, kaip laivai įplaukia įlankon, nuleidžia bures, žmonės sėda prie irklų, o tada į žvirgždą sučeža kyliai, stipriai įsirėždami į sausumą.

Pamažu dainos ir šūksniai nutyla; paskutiniai girtuokliai parsirado namo arba lūžo griovyje. O Priamo sargybiniai? Ar gali būti, kad jie liko blaivūs, kai jau baigėsi karas, kai mano, kad laimėjo ir nebėra su kuo kovoti?

Pagaliau Odisėjas linkteli, keturi kariai tolimajame gale atšauna skląščius ir nuima dvi lentas šonuose. Padvelkia vėsesnis nakties oras: Piras junta, kaip džiūstant prakaitui dilgčioja oda. O

tuomet po vieną, tolydžiu srautu, vyrai ima leistis virvinėmis kopėčiomis ir burtis į ratą ant žemės. Priekyje mažumėlę susistumdo, nes visi trokšta garbės išlipti pirmi. Pirui tai nerūpi; jis vienas iš pirmųjų, ir to pakanka. Kojomis pasiekęs žemę, jis pajunta smūgį per visą stuburą. Visi trepsi, varinėdami kraują, nes bet kurią minutę gali tekti bėgti. Jis pačiumpa deglą iš laikiklio ant šventyklos sienos ir raudonos šviesos spindulyje atsigręžia į paskutinius karius, sunkiai krentančius ant žemės. Arklys šika vyrais. Kai visi išlipa, apsidairo ir susižvalgo, visų veiduose – ta pati pusiau pabudusio išraiška. Jie *viduje*. Dabar, šią akimirką, jis stovi ten, kur niekada nestovėjo jo tėvas, – tarp Trojos sienų. Dabar baimės nelieka. Viskas šviesu, viskas aišku. Ten, tamsoje, vartai, kuriuos reikia atidaryti ir įleisti kariauną. Piras tvirčiau suima kardą ir pasileidžia tekinas.